

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
28 Novembre st. v.
10 Decembre st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 48.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Flori cu spini.

— Novela. —

Mariuța eră cea mai frumoasă fătă în sat.

Eră tinără și eră nevinovată, și nu cunoșcea ceva mai frumos în viață, decât grădina ei cea cu flori. Ea o-a sămănat, ea o-a săpat și ea o grigiă.

Și eră fericită.

Florile creșceau, ori că eră soare, ori că eră ploie, creșceau și înfloriau. Truda ce făcea și-o vedea rodind, și-i plăcea.

Dar inima omului încă e grădină, o grădină de flori. Dragostea e trandafirul în ea, așa cum e el, cu florea lui și cu spiniu lui.

Și acesta floare creșce cu sporiu. Inima unei copilite e bun pământ pentru florile dragostei.

Când vine primăvera, resar florile vedându-le cu ochii, și cresc și mbobocesc ca prin farmec.

Mariuța eră mărișoră. Primăvera vieții făcu flori.

Colo 'n cōstea delului eră o stână. Se vedea din sat strunga și pcurariul.

Sera când viniau oile 'n staur — așa de doinic i se audia fluerul, cât nu te puteai despărți de el. Clopotele turmei resunau pe vale, și fluerul se audia peste sat.

N'a făcut Dșeu o armonie mai frumoasă pe pământ decât armonia clopotelor unei turme de oi! Și ce trezeșce simțul dormitor, ca și cum îl trezeșce doina unui fluer?

Mariuța le ascultă cu atâta drag!

Dintr'ântăiu i eră dragă doina, numai doina. I eră dragă, că așa eră de gelnică și de plăcută. Dar mai târziu i eră drag și pcurariul.

Că eră hieln tinărul pcurăraș.

În totă sera viniă până lângă grădină, în totă sera i spunea o vorbă dulce — și din multă vorbă dulce se face dragoste dulce. Ce e mai amăgitor ca vorba dulce și desmerdată?

Apoi inima tinără încă e ciudată. Când i vine timpul, la totă vorba dulce tremură ca frunza ploului.

Asta e virtutea ei!

Tinărul pcurăras i ceru dintăiu o floare. Că-și o floare nu e mult!

De altă-dată i ceru două, și mai pe urmă o strinse 'n brațe, și-i ceru o sărutare. Că-și, și o sărutare nu e lumea.

Dară dragostea e darnică. Pe urmă și-a dat inima, inima totă, așa de plină și de bogată precum o-a făcut Dșeu.

Dar nici pcurariul nu mai avu odihnă. Ei, mare posnă e dragostea decât o-ai primit în casă! Te stăpâneșce și te pōrtă ca pe un copil, și nu ești om să scapi de ea.

Cum vei scăpă de o țină care-și împleteșce dila cu rașe și cu flori!

Îl pōrtă dragostea dila întregi și nu-i dădea odihnă, îl muncia dorul nopții lungi, lungi fără de somn.

În totă sera i spunea Mariuței: „Dorul teu me stinge Mariuțo!” Și copila în totă sera i respundea cu drag: „Numai tu în lume, și altul nu”.

Focul bine hrănit, bine arde!

Și se iubiau cu dragostea cea dintăiu a tinereței, se iubiau cum se iubesc tinerii cari nu cunosc încă relele vieții.

Dar nu i-a iubit pe ei ursita lor, șermanii.

Mariuța eră fătă avută, pcurariul eră copil șerac. Apoi, tinerii iubesc, bătrânii calculează.

Tinerii iubesc, își fac iluziuni și cetăți de aur, până și le zugrăvesc cu toate podōbele câte pōte visă un suflet iubitor; și când și-ar prinde visul cu mâna, află că viața asta nu e totă de zahar.

Badea Luca, părintele Mariuței eră primariul satului, om de frunte și cinstit, și avea opt boi ca opt bēlauri, vaci cu lapte, țarini roditoare și turmă de oi. Mergea la tērg în căruță, pōrtă ciōreci de habă, și vorbia 'n taleri ca altu 'n cruceri.

Tinărul pcurariu avea inima 'n pept și un fluer de paltin. Inima lui eră plină și bogată, fluerul sună frumos și dragălaș, dar nu putea cumpără pe ele boi cu corne largi, straițe de 'nvilit și pânea de trăit.

La Mariuța âmbiau peștorii ca fluturii la flori. Pcurariul eră frumos, sdravēn, copil bun și om de omenie, jucă ca un călușer și dicea 'n fluer, sē-ți rumpă inima 'n două; dar eră șerac. Ar fi fost bun de draguț, dar nu de bărbat.

Ar fi fost bun sē-și jōce mândruța în fruntea jocului, sē-i facă vēlvă și fală 'ntre fete, ar fi fost bun de struți, de penă 'n pēlérie — dar nu de bărbat, că eră șerac.

Șcia el bietul, că din dragostea lui nu s'a alege decât jale și lacrimi, dar ce sē faci cu inima ast îndērtnică și nefericită?

Badea Lucă își făcuse alte planuri cu Mariuța cea frumoasă. Și când își făcea el planurile nici că-și aducea aminte că face socotēlă fără birtar.

Dar de câte ori se întēplă, că omul face, inima desface?!

Când a șciut bătrânii de dragostea Mariuței s'a mânia și nici prē. Ei, așa-s copiii, dar lasă că și lor le vine mintea.

Dar a trecut zile și săptămâni, și Mariuței nu-i viniă mintea într'acel înțeles cum doriau bătrânii.

Ba vedând pe mamă-sa bătându-și în palmi, apoi făcându-și batjocură din dragostea ei, din sărăcia bietului pécurariu, din tot ce avu scump în viață — începă a plânge amar.

Unor oameni, în nefericire li se moie inima, altora li se 'mpetresce. A Mariuței s'a 'mpetrit.

„Voiu crepă 'n două, dar ce iubesc nu las“. Așa dicea inima 'mpetrită.

— Lasă, măicuță dragă, că mie mi-e drag; și șefi ce spunea mōșa, fie iertată, că mai bine vesel și sêrac decât bogat fără bucurie!

— Ei, draga mamei, cu dragostea nu-i trăi! Dragostea e ca zăharul. E dulce, dar nu te saturi de ea. Din dragoste nu poți cōce pâne dalbă. Cu ce-i trăi, unde-i sēmēnă, unde-i seceră, unde-i culege? Tu gândești, că lumea asta e jucăreie, așa dară?

— Ba nu, mamă dragă! Vom sēmēnă cât vom avē, vom lucră amēndoi cu voie bună și cu dragoste, vom mănca pâne de sēcară, ne-om sātura amēndoi dintr'un ou; că mai bine te saturi din pâne nēgră măncată cu tignelă, decât cu pâne albă udată cu lacrimi.

— Ei draga mamei, înțelēpta mamei! Veți sēmēnă cât veți avē! Hm, unde? pe fața casei, așa dară?

— Ba, mamă dragă! El are...

— Are — are — ce are? O căciulă de oie, o botă de alun și un fluer! Când te-a lovi fōmea, ți-a dice din fluer, că așa se alină fōmea. Oho, dar io de ce-s aci? De păpușă, de motrōscă? Sē-l mai vēd pe aci, calic de el!

Mariuța ședea pe vētră cu capul în mâni și plângea. Începă a vedē, că inima mamă-sa e mai tare de cât cum credea.

Mamă-sa eră tōtă foc, dar vedând lacrimile ei, și aușind din când în când suspinul ei nădușit — se făcu mai bună, și continuă mai blând.

— Eu am vrut sē fac din tine o nevēstă ca o dōmnă, tu fugi de cinstē sē te faci nevēsta unui pēcurar. Eu am vrut sē șefi tu după mēsă, cu mânilē 'n brēu, la mēsă întinsă, la mēsă încordată; tu vrei sē trăiești din traiță, sē âmbli pe dēluri cu ôla 'n peteică, căutând un pēcurar, ce mănca când capētă, șede 'n pădure și dōrme sub spin. Veți draga măicuții, ești mare, ai minte, nu ascultă flēcurile unui copilandru nebun.

Mariuța tot plângea. Șcicia ea bine cât e de avut tată-sau, șcicia sērmana, că părinții ei pot mărītă dece fete, și mamă-sa i arētă totuși oglinda vieții așa de nēgră, mănecând din traiță, pâne nēgră, âmbland pe dēluri după bărbat. Și asta așa i părea de jalnic.

Dar nu dicea nici o vorbă.

Mamă-sa ieră continuă:

— Ți-am țesut rochii invrēstate ca la o preotēsă, ți-am făcut zadii cu ținte, ți-am cusut iie după scrisōre ca la o fētă de domn. Ți-am cumpērat peptar cu mētasă, cogioc de cigiră, țole de Brașov; și tu-ți puni mintea cu un ștregar, cu un taie-fugă, cu un bate-strungă, cu un cioban și cu un calic!

Mariuța tot tăcea. Tot tăcea și tot plângea.

— Lasă că și-a trage ea de sēmă, — cugetă mamă-sa, și mai încetă și ea.

Încetă din gură, dar nu încetă din faptă.

— Mēi omule! — dise odată bătrâna cătră badea Lucă, — mēi, nu-mi place cum merge trēba. Haid sē mărītăm noi fēta asta, sē o mărītăm cât mai curēnd. Dēcă s'a mărītă și-a vini 'n ori, dar până atunci ba.

— Da... cum i socoti draga mea, tu șcii rēndul fetelor! — dise badea Lucă.

Badea Lucă eră om cu minte.

Dēcă afli, că nu poți strigă ca și clopotul, mai bine sē lași după el. Că lelea Parască, primărița, avea o gură, n'ar fi fost mare tare la vedute, dar eră mare la virtute. Când se deslegă limba ei, tremură frunța 'n vērvul plopului.

Lucrul eră dară în grigea ei. Plânuiă tōtă ziua și-și dregea mreja.

Mariuța se părea, că mai uită peste ți, se părea că se împacă cu sōrtea, dar când sosiă sēra, colē pe amurg — începea colē 'n dēlul cela un fluer, un plâns, un bocet, sē topescă petrite 'n vale.

Mariuța își punea ochii 'n pāmēt și se 'ntrebă cu inima ei. Inima i da svat și ea se decidea: Voiu trăi sēracă, voiu mănca prânđul din traiță, cina sub spin, ploată 'n strunga oilor, voiu âmbli cu ôla 'n peteică, după el, căutându-l lumea tōtă.

Inima i eră svatnicul.

Oh, căci așa cāntă fluerul acel măiestru, așa cāntă cât nu eră dascal și cărturariu pe fața pāmētului sē spună din carte ceea ce spunea acel fluer. Pēcurariul își suflă în el sufletul, și sufletul lui eră plin de dragoste și de jale.

Ier lelea Parască când il aușia, tōtă se făcea foc, și dând larg guriței, nu se odihniă, până sorocia pe badea Lucă față 'n față.

— Mēi Lucă, tu Lucă, da auși tu Lucă, da veți tu Lucă?! Māncă-l'ar ciōrele, și corbii, și lupii și hāramul ștrēngău, perde-vēră, colāngău, calic și nimeric. Mergi iute, du-te Lucă, du-te 'n fumul capului, și-l prinde, și-l pune 'n fere, și-l adă, și pune strajă pe el, și-l du la lege, și-i pune pușca 'n spate, pușca și vițelul — acele-s de el.

— Tu Pārască, tu borēsă, — se 'ncumetă badea Lucă, — ai minte! Cum sē-l prind, pentru ce sē-l prind, că dōră țēra asta nu e de hāram. Ce vină sē-i pun, pe ce cale...

Și cāntau tăierele 'n cuie, și zirnăiau fereștile, și se ascundeau pui de găină prin urđici, de gura ei.

În grādina casei o scrōfă cu șapte purcei scāpase în cucuruđi. Badea Lucă își făcu de lucru urgent, și o luă pe picior, după purcei. Când ajunse după gard, mai privi odată 'nderept, că ôre nu vine după el.

Ietă holca!

Cu una mai multe cause sē silēscă cu mărītatul.

(Încheierea va urmă.)

V. R. Buticescu.

Lângă patul...

Lângă patul teu de mōrte
Stam tăcuți, nemāngăiați,
Tu l'ai tei privind cu lacrimi
Ai grăit: „Nu me uitați!“

Și de lacrimi se umplură
Ochii ce i-ai desmerdat,
Și 'nsoțit ai fost la grōpă
De suspin și de oftat.

Dar ce plâns a fost acela?
Dar ce ah sfășietor?!
Vaietul dela 'ngropare
Astădi este cānt de-ai...

Urmele iubirii tale
Șterse și perdate sōnt,
Nime nu se mai gāndeșce
De-ai fost și tu pe pāmēt.

Nime . . . însă dormi în pace,
Tu ești cel mai fericit !
Pentru tine cea din urmă
Amăgire s'a 'mplinit.

M. Pompiliu.

Despre influința băilor minerale.

Mult stimat domnule Redactor !

Stimabilul meu coleg, dl dr. G. Vuia, avu multa amabilitate prin articolul dsale, intitulat : „O mică critică“, din nrul 46 al foiei ce redigeați, de a-mi da ansă a mă chiarifică asupra celor afirmate de mine în articolul meu igienic din nrul 45 al acelei foi. și special asupra cuvintelor : „Tote băile minerale sunt numai niște aplicațiuni chimerice“.

Îmi pare bine, că prin atențiunea stim. meu coleg mi se dă ocasiunea de a-mi descoperi mai pe larg vederile mele față de folosul băilor minerale; regret numai a priori, de și știu apretui și io folosul mare, ce-l produc acelea ape de o adevărată valoare, căci și io trâmț în tot anul un contingent considerabil la acelea locuri, de a nu pute fi și io peste tot un entusiast dechiarat de băi, căci abstrăgând dela rezultatul științei, esperința din an în an m'a adus și pe mine la acest trist adevăr, ca și pe colegul meu, carele în critica dsale, pe lângă aceea, că desmântă pe on. cetitori de a da creșmēt dselor mele, tōrnă tot-de-odată și apă pe mōra mea, afirmând : „Că ce ar face medicii practici de pe la orașe și sate cu mulțimea pacienților, cari luni întregi i molestăză cu bōlele lor chronice, ce ar face ei, după ce tōtă apoteca nu i-au folosit nimica, decă nu ar fi ultimul refugiu : băile minerale? Ţeu! că mare adevăr grăieșce gura lui !

Apoi ieră, carele dintre noi n'au făcut trista esperință, că mulți, cari s'au dus încă binișor pe picioarele proprii la Mehadia și la alte băi de soiul ei, ca se-și recăștice pe deplin însănătoșarea, s'au rentors mai rău, de cum s'au dus, de multe ori chiar au ajuns ieră la cārjă.

Deci precum în multe casuri nu apa minerală ca atare portă vina la restituirea morbosului, așa se pōte presupune și vice-versa în cas de recidivă și esacerbare a morbului, că nu scaldă, ci întēmplarea séu cursul bōlei e de a se inculpă.

E bine, e consult se tramită medicii pe pacienții lor la băi; de aici însă nu urmēză, că în casurile de succes favorabil apa minerală ca atare produce face totul, ba io sūnt în dispoșiție a crede, că apa numai în linia a dōua influințēză asupra morboșilor. În linia primă valorēză aerul bun și curat, lin și impregnat cu substanțe volatile eterice, precum de brad, unde de regulă sūnt situate astfel de locuri de cură; aer lipsit de praf și de alte mirosuri spurcate, stricăciōse sănētății; schimbarea climei și a locului; frumsēța locurilor. Lucreză în favorul morbosului și dīversele plăceri, cari țile oferă un loc bine adaptat de cură și au menițiunea de a distrage inima și ochiul, precum : baluri, jocuri, musica plăcută, excursiuni în locuri frumōse și romantice, traiu bun, petreceri, conversațiuni, și câte și mai câte distracțiuni interesante și plăcute, prin cari un loc de cură rivalisēză cu altul.

A sosit și timpul și momentul, unde mulți pacienți nu se mai duc la cutare baie, fiind că i-ar ajută ceva, ci fiind că au ajuns în modă, și precum omenii își schimbă toiletele după jurnalul din Paris, așa își schimbă și locul de cură după gradul mai mare al promisiunilor de distracție. Cocōna cutare capētă tōte histericalele, decă bărbatul seu nu o va duce în estim la băi; séu ce s'ar alege din cutare damă tineră interesantă cu bărbatul bētrân, decă nu ar esistă scaldere

minerale? Domnișorul acela, carele numai la băi află adevărata viētă, ar fi cel mai nefericit, decă ar fi silit se lipsēscă numai un saison.

Și se vedeți pe toți aceștia omeni de modă, omeni de lucs, că toți se întorc bine restaurați, pe deplin rēsănătoșați acasă „Bine mi-au făcut baia“, — i auđi eschiamând. Ei au tot dreptul, trebuie se le cređi; pentru că ce ar face aceia, cari nu dispun de mijlōce suficiente pentru de a pute frecventă scaldere, decă natura, pe lângă un pic de medicament, nu s'ar mulțumī chiar și numai cu aer simplu dela țēră?! Vedeți în simplul acesta contrast zace tot adevărul !

Însē m'am perdut pré departe în viēta dela băi și voiu se me întorc ieră acolo de unde am mănecat.

În amintitul meu articol, unde am tractat despre facultatea de resorbțiune a peleii, și unde am căutat a arētă, de-și numai tare pe scurt, că din materiile topite în apă nimic nu intră prin pele în sânge, am afirmat, că tōte băile minerale sūnt numai niște aplicațiuni chimere; va se dică însădar se iau din partea morboșilor băi (scalde), căci ele tot nu produc asupra corpului, decă cumva temperatura ori gazurile (acid. carb.) lor eventuali nu valorēză ceva, nici un efect.

Aici abstrag dela apele minerale, care se folosesc interne, se beau, și cari nu difer în valōrea lor de alte mijlōce medicamentōse, cu cari sūnt ecvivalente, căci observăm, că apele feruginōse au influința fiziologică și therapeutică a ferului, apele sulfurice ale sulfurelui, și cele jodate ale jodului; me mărginesc, a vorbi numai despre apele minerale, folosite ca băi, ca scalde.

Sē auđim, ce dice despre acestea renumitul farmacolog, prof. Schroff : Pentru producerea de influințe generale asupra corpului prin băi minerale numai în casuri escepționali se acomodēză pelea, pentru ce în casurile celea mai multe oferă pelea o pedecă nepătrunșetōre pentru resorbțiune. Așă poți pune Jod și Mercurialii cât vei voi în scaldă, căci nimic nu va intră în sânge. După Falk nici chiar apa limpede nu pătrunde pelea (epiderma) nevătēmată.

Așă dară, apele minerale aplicate ca scalde nu pot influința asupra corpului prin materiile lor, care o constituiesc, ci trebuie se esiste în ele o altă facultate, care le dă lor ore-care valōre și însēmăatate; și într' adevăr aflăm, că cea mai însēmăată, cea mai bălătōre la ochi calitate a lor este *temperatura* lor. Renumitul balneolog Seegen vorbeșce despre temperatură, ca despre cea mai principală calitate a apelor minerale următōrele : „Prin temperatură alterēză apa iritavitate nervilor și a mușchilor, influințēză indirecte asupra iritavității crerilor și a meduvei spinării, dilatăză (lărgeșce) patul periferic al torentelui de sânge, descarcă organele interne și promovēză secrețiunea ghindelor de sudori, séu că renpinge sângele cătră organele interne, a le căror funcțiune materială și produțiune de căldură le urecă. În diferitele temperature de scaldă pose-dem așa dară un agens puternic, pentru de a produce rezultatele cele mai insemnate therapeutice“.

Vedem cum dară numai prin temperatura apei asupra peleii se oglindează tōte efectele, cari le căștigăm noi prin aplicațiunea băilor minerale. Nu vreu se deneg la acest loc, că încât ajung apele sub formă de vapor în organele de respirațiune, séu prin pelea răpită de epidermă séu prin peile mucōse (fămei), nu ar documentă ele oșeș-cari rezultate positive și prin celelalte materii ale lor, de-și nensēmăate.

Așișderea nu voiu a denegă, că în morburile de pele, unde vine apa în contact direct cu buba, rana, esanțemul, nu ar produce ierăș efect tot așă de bun, ca și alte medicamente esterne.

Ca se fiu și mai precis, vreu a arētă aici, după

resultatele științei balneologice de astăzi, influința diferitelor ape minerale aplicate ca scaldă :

Apele calde naturale, termele, influențază după intensitatea iritamentului lor termic, atât în mod calmator, cât și iritator ; ele înalță facultatea lucrării sistemului de nervi și a corpului. Va lucra așa dară asupra corpului prin sulfurul, clorocalciu, séu chlornatriu (sarea), ce o posed (Mehadia).

Apele acre, conținătoare de acid carbonic, influențază numai prin puterea acestuia în mod iritator asupra nervilor pelei.

Apele sărate, valorază prin greutatea lor specifică, prin iritament termic, lângă care mai contribuie și cel chemic al sărei și al altor combinațiuni de chlor.

Tot în felul acestei din urmă se manifestă și puterea *băilor de mare* : aici se mai adaugă iritarea mecanică a nervilor prin bătăile undelor.

Scalderle alcalice curată și irită pelea, a cărui ultimă influință se mai urcă prin căldura și acidul carbonic, ce-l conțin, la un grad înalt.

Apele amare lucră numai prin alte substanțe eventuale asupra pelei, de aceea ca scalde nici nu se preiau în considerare.

Isvorele feruginose lucră numai prin iritament termic și al acid. carb., ce-l conțin, asupra nervilor pelei ; tina feruginosă mai valorază prin greutatea ei, prin efectul chemic asupra pelei, și prin alte acide libere.

Băile sulfuröse nu se deosebesc întru nimica de alte ape calde naturale, căci altă influință separată nu li se poate constată.

Scalderle de brad se disting, pe lângă căldura, ce li se dă, prin materiile eterice ale bradului ; celea de năsip cald aduc pelea în transpirațiune.

De aici încă odată ne putem convinge pe deplin, carele este folosul apelor minerale aplicate sub formă de băi. Decă am lua apa caldă, de o temperatură anumită și am pune în ea chlornatriu (sare) și alte chlorate, am impregnă-o de altă-dată cu acid carbonic, séu am prepară-o cu flori de fân, cu foi de brad, am câștigă apröpe tot ce am puté așteptă dela o scaldă minerală. Și asta o și facem adese-ori în casele noastre ; se înțelege, ne lipsesc toate celelalte condițiuni ale unui loc de cură. Nu pot afirmă tot acésta și despre apele minerale menite pentru beut, dintre cari unele sânt de de o valöre pré însemnată (Karlsbad), căci natura le-au știut împreună și combină într'un mod, carele până acuma nu se pöte imită prin știința chemică, de-și ne sânt toate substanțele lor cunoscute.

De aceea susțin, că la băi, cu puțină escepțiune, nu apele fac omul sănëtos, ci toate celelalte condițiuni de viëtă, cari în mod pré bogat se oferesc acolo.

În fine me folosesc de ocaziunea acésta binevenită, și vin a constată, că în tractatele mele de până acuma s'au strecurat multe erori de tipariu, cari de multe ori și sânt apte de a schimbă sensul scrierii și stilul. De öre-ce imi este cu neputință de a îndreptă erorile din fie-care număr, rog pe on. cetitori de ambele secse ca prin lectură atentă singuri să binevoiëscă a îndreptă erorile proveniente. Înțelesul ênsuși ne spune, ca să scriem în loc de resölve — resörbe ; mișcăm — mușcăm ; nobil — mobil ; conționéză — condiționéză ; corn — unghiu ; eliöptic — diöptrie etc.

Dr. Ioan Moga.

Doine din popor.

I.

În acest pustiu de sat
Numai plânsul mi-i fârtat,
Supërarea soră dulce,
De lângă min' nu se duce,
De și iese pân'afară,
Vine de me cată iëră

II.

Pentru tine mândrulucă
Mi-a rëmas iërba pe luncă,
Pentru tine mândro hëi !
Mi-a rëmas iërba pe văi
Și pârlog de patru clăi.

III.

Mamă ! inima me döre
Së me duc în șeșetöre,
Că merge și mândra mea,
Së ved cu cine-a ședé ;
De-a ședé cu-un blăstëmat,
Până-i lumea nu-o mai cat ;
De-o ședé cu-unul de trëbă,
Cu trei părți mi-a fi mai dragă.

IV.

Huiuiu picior de rac,
Șapte fete pe-un colac,
Și colacu-i de mohor ;
Șapte fete pe-un topor,
Și toporu-i de oșel ;
Șapte fete pe-un vișel
Și vișelul n'are mamă,
Șapte fete pe-o năframă
Și năframa 'n patru ițe,
Șapte fete pe-o căpița
Și căpița n'are vërv,
Șapte fete pe-un scovërv,
Și scovërvul n'are flöre,
Șapte fete pe-o cicöre
Și cicörea s'uscat,
Șapte fete s'o 'necat.

V.

Copiliță din cel sat,
Ce-ai cerut eu nu ți-am dat ;
Ai cerut fagur de miere,
Ț-am dat bușe subțirele,
Ai cerut o floricea,
Ț-am dat inimiöra mea,
Spune-mi dragă ! ce-ai mai vré ?

V. B. Muntescu.

Bibliografie.

Încă odată *Gramatica limbei rom. de N. Pilția.*

(Înceiere.)

Ce se atinge de infinitivul lung, pentru firea lui verbale noi produseam patru argumente, așa cât dl P. nu putea cu dreptul să aplice la acest punct al recenziunii noastre proverbiul, după care „o rînduné nu face primăveră”. Produseam întâiu usul lui în limba rom.

Linia St. Gotthard: Punte peste Rohrbach lângă Wattingen.

vechie, care perdurază până în ziua de azi prin cârțile noastre liturgice în câteva exemple, de și foarte rare, precum : „invrednicește-ne, dōmne, în ziua acesta, fără de păcate a ne ferirea noi“, unde se se observe rēpor-tul de regime între infinitivul lung și între pronume. Conform acestei și marele măiestru al romanisticii Diez dīce (Gram. ed. 5 pag. 594) : „Der walachische Infinitiv hatte früher die volle Endung -re, deren Gebrauch aber jetzt höchstens dem Dichter gestattet sein soll“. A doua, mai toți gramaticii noștri il aduc și numesc infinitiv lung seu întreg seu neapocopat. A trei-a, il aude omul mai pe tot pasul în munții aurari ai Transilvaniei, și se aude pōte și pe aiurea; da, pōte și pe aiurea, deore-ce nefiind provincialismii și idiotismii noștri încă adunați și studiați, atare presupunere pōte cu timp sē se adevereze, cum ni se adevēri nōuē usul lui *de* ca relativ (omul, *de* fu aici = omul, carele fu aici), despre care aveam cunoșcință din poesile muntienului Ces. Boliac, și iecă înainte cu vre doi ani il gāsirām forte des și pe la pōlele muntelui Vlādēsa. A patra, usul lui general în optativul cu ausiliarul postpus : *laudare-a*; șcl.

La argumentul din urmă însă dl P. intrēbă : că de ce nu se pune și atunci tot „presumtivul“ infinitiv lung la optativ, când între infinitiv și ausiliar se vēresc pronumele enclitice de acusativ și dativ (*laudă-te-a*; etc.)? Rēspunsul la acēsta întrebare cum și arēta-rea, dēcă silaba *re*, adausă la infinitivul verbelor în optativ cu ausiliarul postpus este seu nu identică cu a substantivelor verbali în *re*, dl autor le incarcă iērāși simplaminte în spinarea gramaticii istorice. Deci noi neșciind, dēcă dl P. nu cumva cugetă și aici la vre o împlutură a cutărui hiat ori la alt ceva, rămānem deocamdată cu convicțiunea, că mai poședem și în pre-sinte un infinitiv lung, măcar că de un us mai restrins decāt cēla al infinitivului apocopat.

Sē trecem acum peste câteva rēspunsuri ale dlui P. și noi mai cu fuga.

Verbul *a fi*, cum dīsem, nu e tocmai întreg ausiliar, anume nu e atare participiul seu pres. *fiitor*.

Negām, că pluralul regulat al pré perfectului : *laudasem, tăcuseși, făcuse* tiranul us l'ar fi scos din vorbire, și prin scriere s'ar fi codificat deja multarul neregulat cu silaba *ră* intercalată : *laudase-ră-m, tăcuse-ră-ți* șcl. ; ambele se bucură până acum de îndreptățire p'aci egale, își dispută unul altuia locul. Apoi aceea, că cu *ră* pluralul se deosebește de singular, încă nu e rațiune de ajuns pentru a ratifica și santifică forme neregulari și a nu ne opune, după puțință, înradicinării lor.

Dl autor își susține față de noi și față de ori-cine aserțiunea, că la verbele noastre în *ez* și *esc* se mai simte sensul incoativ. E liber intru acēsta. Numai cât întrebām : pōte ore fi incoativ un verb în singularul și în pers. 3 plur. pres. indicativ și conjunctiv cum și în singularul imperativului, iēră în celelalte persōne ale acelorași timpuri și moduri ba? Ce se fe e cu silaba incoativă *esc* în : *inflorim, infloriam*, lat. flore-sc-imus, flore-sc-ebam? Cum stām apoi plane cu cele în *ez* : io *lucrez* și io *lucru*?

Consimțim din tot sufletul și din tot cugetul nostru cu dl P., că și în de ale culturai limbei numai libertatea gustată cu măsură aduce omenilor fructe dulci, și ne pare forte bine, vēdēndu-l și pe dsa combătēnd licențele și anarchiele limbali, ce și-le permit astăzi chiar și unii poeți și prosaisti rom. mai geniali, cum și predilecțiunea acestora încă și pentru străinismi de aceia, cari poșed în limbă-ne cuvinte corespundētore bune indigene (pișchir = ștergar, cērdac = cort șcl.) Cu tōte aceste libertățile raționali și întemeiate în spiritalul limbei noastre trebuie susținute și păstrate cu gri-

ge, ca o preeminență prețioasă a graiului nostru. Și atari ni se par a fi cele vre-o trei patru, în privința căror ne permisem în recensiuine a face atent pe dl autor, că nu bine lucră restringēndu-le.

„Eu trebuie a rămāne a casă“ dēcă n'are caractru specific românesc, are de sigur romanic, dīce dl P. Forte bine; numai cât nu fie ce croitură sintactică neolatină apusenă e făcută totodată și pentru talia romānei. Trebuie și aici sē alegem, care i șede bine și care nu?

Adevērat, că limba romānă nu e o copie intru tōte fidelă a vechiei latine, întocmai precum nici copilul nu e copie a mume-sei ce l'a nāscut, și întocmai precum nici dōuē lucruri nu exist în lume, cari sē semene intru tōte unul altuia. Dar pentru acea nu credem, ca *azi* sē se fie putut după legile limbei noastre contrage din *astăzi*, ci e nāscut, nu copiat, din l. *huc-die*, ca și it. *oggi* din l. *hoc-die*.

Litera *s* în verbul *spun* l. ex-pono e fără îndoielă prepusețiune neseparabilă, una și aceeași cu *es*, care ultimă însă s'a păstrat numai în *es-ire* l. ex-ire, și cari ambe s'au nāscut, nu s'au copiat, din l. *ex* (v. Cihac I. 221)

Ce se ține de etimologie, noi chiar am dechiarat espres, că dl autor o tractă relative destul de estins. Apoi urmānd svatul dlui P., noi citirām „încă odată și de mai multe ori“ pasagiul de pe pag. 92, 2 și ne pare rēu trebuind a mărturi, că tot rēmasem în nedumerire asupra aceleia, că dēcă „formarea cuvintelor prin preficse și suficse se numește derivațiune și suficsele se numesc terminațiuni de derivațiune“, cum se chiamă preficsele? Cu un cuvēt, dl autor făcea, după opiniunea noastră, mai bine, dēcă cuvintele formate prin preficse le numeră și relegă dea dreptul între compuse cum fac de comun gramaticii de până acum. „Cari sânt însă acești gramatici? romāni, germāni etc.“ ne intrēbă dl P. Rēspundem : și de unii și de alții, gramatici și limbiști de tōte gințile și limbile. Așa rēnumitul L. Tobler (Über die Wortzusammensetzung., Berlin 1868, pag. 62, cfr. și pag. 4) dīce : „Zusammensetzung unterscheidet sich von Ableitung und grösstentheils auch von Abwandlung äusserlich zunächst dadurch, dass sie vorn am Worte geschieht“. Diez de asemenea în „Wortbildungslehre“ (Gramm. ed. 5 pag. 604—724) tot cam după aieptata notă mai caracteristică a cuvintelor *formate*, le împarte pe acestea în dōuē clase mari, în *derivate* și *compuse*. Întocmai fac dintre ai noștri Gabr. Muntean, Ștef. Neagoe, Erem. Circa ș. a.

De suficșul *andru* bine șciam, că la Çipariu stă între diminutive. Nōuē însă ne pare, că avū drept dl Hașdēu (Istor. crit. a Rom., ed. II pag 262), deducēndu-l dela gr. *ανηρ-ανδρος*, ind. *nara* = *unra* = *an-d-ra*, și ținēndu-l dimpreună cu Gabr. Muntean, Ștef. Neagoe și cu alții de augmentativ. Într'adevēr p. e. *copilandru* numim pe unul, carele nici e mai mult copil mic, nici încă fecior holteiu.

Dl P. recunōșce mai încolo, că cei mai mulți gramatici susțin chiar în ziua de astăzi, ceea ce susținem noi și susținem de nou, că „derivatele deverbative în *or* și *iune* (t-or, s-or, ț-iune, s-iune) sânt supiniali, iēr nu infinitivali“. Într'adevēr asta și este regula pentru verbele noastre de conj. I și IV și pentru multe de conj. II și III, făcēndu-se și la aceste ultime derivațiunile cestiunate au dela supinul vechiu lat., au dela supinul mai nou românesc. Chiar și părintele romanisticii Diez dīce p. e. despre *iune* : „Die Ableitung verknüpft sich mit dem Supinum“ (Gramm. ed. 5 p. 655, cfr. pag. 657 etc.) Eșecțiune face o cētă destul de numerōsă dintre verbele de conj. III, cum și unele și altele dintre puținele noastre verbe de conj. II, cari în rēspectul derivațiunilor din vorbă și al altora, pr. *ură*,

șcl., nu vor să știe de supinele regulate, nici de cel antic nici de cel nou. Ele cu derivatele lor respective au și fost și sînt pînă în ziua de azi așa dîcînd „crux eruditorum“.

Anume Țipariu vede în *aleg-ăt-or*, *aleg-ăt-ură* o formațiune după supinul său participiul vechiu românesc *inteleget-ut* (*aleget-ut-or*, *aleget-ut-ura*, și așa *cresc-ut-or*, *bat-ut-ura*, dela *cresc-ut*, *băt-ut* șcl). Stefurea cugetă la *it-or*, *it-ură* = *ăt-or*, *ăt-ură*. („Convorb. lit.“ 1879). Mussafia (Zur rumän. Vocalisation, Wien 1869, pag. 144 și 150) și Tictinu („Convorb. lit.“ 1879) cred, că toate derivatele verbelor de conj. II și III, a căror formare se pare neregulată, sînt formate după analogia derivatelor respective de conj. I, așa căt dară analog cu *lăudăt-or*, *lăudăt-ură*, atari derivate neregulări ca *scriăt-or*, *cred-ăt-or*, *pui-ăt-or* (*pui-it-or*, *pun-ăt-or*), *ling-ăt-or*, *pus-ăt-ură*, *tras-ăt-ură* șcl. s'ar fi format cu sufixele *ăt-or*, *ăt-ură* parte dela supin parte dela tema presențiale, sub care se înțelege tema ce rămîne după îndepărtarea terminațiunii *-u -ă* dela pers. 1 sing. și pers. 3 a presintelui conjunctiv. Prin urmare nici chiar cestiunatele derivate anomale nu se pot deduce dela infinitiv, a cărui trupină seu temă (v. Diez Gramm. ed. 5 pag. 510 not.) la multe din verbele cestiunate nicidecum nu e tot una cu a presintelui, d. e. pres. *cred(u)* *pui(u)* = *credi(u)*, *puni(u)*, infinit. *cred(e)*, *pun(e)*. Est-mod nu tot ce se pôte dîce despre supinul lat., se pôte afirmă totodată și despre cel român; cădî însuși dl P. de repeșite ori și prę adevęrat observă în responsul seu, că românescă, dimpreună cu surorile sale, nu e o copie întru tôte fidelă a latinei.

În fine ramul cel mai tocit al neolatinelor, franceza, decă n'are supin, are însă participiu tr., cari și în limba noastră sînt cu privire la forma lor esternă cu totul identice; apoi la formarea derivatelor din dispuță în franceza asemenea a inflințat, ba încă în măsură mult mai mare decăt la noi, atotpotința analogiei și conformarea cu conjug. I. La tot cazul chiar și exemplele *fais-eur*, *foué-eur* etc. produse de dl P. demustă, că sulisul cestiunat e proprie numai *eur* = I. or-rius, așa căt când vorbim de *t-or*, *s-or*, consunele *t* și *s* sînt proprie literele caractristice ale trupinei supinali; ieră *amat-eur* e cuvënt franc. doct seu neologie, făcut din I. *amat-or*, care franceșce poporal ar trebui să fie *aim-eur*.

Încăt pentru *miș-ercă* seu *miș-arcă*, *sol-niță* șcl., dl autor ne îndrumă la câteva dicționare, ca cuvintele aceste să le celim acolo, au să călătorim prin regatul României dea lungul, începînd dela Verciorova pînă la Ițcani, apoi prin Bucovina și prin unele părți ale Transilvaniei, ca să auzim atăt cuvintele din cestiune, căt și alte asemeni cu suficsul slav *niță*. Nu vom face nici una nici alta, deorăce „nervus rerum gendarum“, durere! nu ne ierță a avę totdeuna tôte cărțile dorite la îndemână, și cu atăt mai pușin a întreprinde călătorii ca cea recomandată. Existența și usul numitelor vorbe i le credem dlui autor pe cuvënt; și decă acele mărturirăm a fi pentru noi într'adevęr nouę, asta numai atăta însemnă, că de și noi încă șcim ună altă, tot am putę să șcim încă și mai multe.

Tôte ca tôte însă, noi în observațiunea respectivă nu „ne-am vęrsat nici un foc“, ne-am ręspicat numai „dorul“, să abjurăm odată cu toșii suficele străine, mai vęrtos când acele numai căte într'un ținut seu altul și numai în căte 4—5 cuvinte se usită. Conform acestei noi am fi vęđut mai bucușoi, ca dl P. în cartea sa dela *mișel* să fie pus femininul regulat *mișe*, ier *mișarca* să o fie relegat în vre o notă dimpreună cu *niță* șcl., necum să fie adus pentru suficsul ultim ca exemple încă și cuvinte, cari pînă și în primitivul lor

sînt străine, pr. *sol-nița*, *tain-ița*. Asta e litera și sensul reflesiuilor noastre la respectivul loc.

„Dar *enie* numai cu cuvintele respective se va putę scôte din limba noastră“, — reflectă dl P. în responsul seu. Nu sîntem de acęsta opiniune. Cuvintele cevași mai generalisate cu *enie*, *enie*, ca și cu *nic*, ca și cu *șag*, *șig*, *șug*, ca și cu încă alte câteva suifice străine, le poști numără pe degete. Deci numai bună voință nu lipsescă, tôte se pot credinciosului; mai ales că unele din ele se folosesc mai tot atăt de des cu suifice bune romăneșci, precum: *curăție*, *sânșie*, *furt* șcl. Acęsta bună voință însă trebuie să o avem cu toșii, ier nu unui scriitori rom. moderni să procedă și mai departe a formă atari amfobie, ca bună-oră *fecior-el-nic*, *îndemân-el-nic*, *lătur-al-nic* șcl., ca și când *fecior-esc*, *îndemân-atic*, *lătur-al* seu *lătur-ên* n'ar esprima întocmai aceleși idei întocmai de bine și complet, și ca și când respectivii ar vrę într'adevęr a-și bate joc de nișuințele mai vechi și mai nouę de a ne regulă odată limba.

Despre suficsul *ist* noi am dîs simplăminte, că „se adauge nu numai la substantive, ci și la adjective“, în gramatica dlui P. stănd numai, că se adauge la substantive. Observațiunea noastră supletore credem că a fost la loc. Ne mirăm drept'acea, cum a putut din acea scurtă observare să-și iee dl P. ocașiune, de a disertă mai pe larg despre suficsul *ist*, ca și când noi nu l'am tinę de greco-latin? Apoi decă dl autor, vorbind de derivarea cu *esc*, dîce în gramatică: „Tot în acest chip se formeză adjective și dela numele de geografie, pr. *brașoven* brașovenesc, *orășen* orășenesc etc.“, ce mai „cap de sofist“ se poșteșce, au nu e destul capul unui simplu școlar, ca să aște și să vędă, că dl P. aduce exemple nenimerite pentru ilustrarea regulei?

Trecînd la reflesiuile noastre asupra părții sintactice din gramatică și la responsurile dlui P., dsa încurcă și se încurcă rên. Dîce, că propușețiunea: „e constatată, că este Dđeu“, n'a numit'o simplă, cu subiectul espres prin o propușețiune întregă (pag. 116 g.) Bine. Dîce mai incolo, că propușețiunea: existența lui Dđeu e constatată“, este simplă. Încă tot bine. Însę: „e constatată, că pământul se învęrșeșce impregiural sôrelui“ nici când nu pôte fi privită ca o propușețiune cu subiectul esprimaț printr'o propușețiune întregă.

Cu respect la folosirea pronumelor pers, dinaintea verbului, rămănem pe lângă acea convicțiune a noastră, că pondul otăreșce, ca pronumele să se respice ori ba lângă verbul din cestiunatul mod, timp, număr și personă. Astă regulă ni se pare singură conformă spiritului limbei noastre. Egalitatea formelor în cutari persoane și timpuri nu pôte subministră contra acęstia temeiu îndestulitor. A dîce, că „decă tonul principal al propușețiunii nu zace pe pronume, acesta pôte rămăne neesprimaț seu pôte să se esprime“ ne duce în respectul acęstui punct „via recta“ la germanismi și galicismi, de cari comit mai ales scriitorii din Bucovina și fundul reg. cum și cei din România, prę dedați cu limba germ. și respective cu cea franceză. Cu cei primi dimpreună pęcătueșce, de și nu în măsură mare, și dl P. Ceea ce ne obiectă, că adeva „cari ultime“ folosit de noi ar fi germ. „welch letztere“, nu stă; e latinul cu totul iertat și usitat „quae ultimae“ etc.

Ce s'atinge de verbele, *a eși*, *a se face*, *a deveni* șcl., sînt ce-i drept copulative seu quasi-copulative, nici când însă ausiliare. Alta e verb ausiliar seu ajuțător, și alta verb copulativ seu quasi-copulativ, cum numeșce, cu mai mulți alșii, Kühner verbele cestiunate. Nu credem, că dl P. să ne pôtă cită un singur gramatic din tótă lumea, carele să afirmę, că prętru usul sintactic al verbelor cestiunate într'o parte a șalog cu al copulei *săm*, ar fi și ele ca și acesta totodată și

ausiliare. Nici credem, că întru această confundere a noțiunilor de verb copulativ și verb ausiliar va să-l imite vre-odată pe dl P. vre-un gramatic.

Ce se ține de regula dlui P. (p. 118 § 87), după care „verbul ajutător congruează adese-ori cu numărul numelui de predicat“, pentru ilustrarea acestei dsa aduce câteva exemple lat. Noi încă ținem la latinitatea limbei noastre, ca și dl P., ba încă dădă mai mult decât dsa și decât mai mulți alții. Nu credem cu toate acestea să se pătă octroiă graiului nostru chiar toate proprietățile latinei; nu credem, ca însuși dlui P. să-i sune bine românește: „*Bucureștii este orașul cel mai mare din România*“. Din contra ni se pare, că tocmai spre a-și mântui în de acestea auzul românesc, încep unii a folosi în singular atari nume topografice de formă plur., dîcînd: „*Bucureșciul, Iașul este oraș*“. Ținem dară de bucureșceno-grecismii asemeni congruențe. întocmai ca și pe cele din exemplele „analoge“ aduse în recenziunea noastră, lovi-s'ar măcar citarea ăstora la acest loc ca nuca în păriete, cum i se pare dlui P.

„Obiectul direct se poate exprima printr'un verb în infinitiv atîrnător de mai ori-care alt verb“, am dîs și scris noi; tiparul ne omise pe mai. N'am eschis dară excepțiunile dela regulă. Într'adevăr chiar și dintre verbele, ce ni le propune dl P. spre contra-probă, nu putem ore dîce, p. e. *mery a pescui, me lupt a reesi*, șel.? Așă dară nu noi sîntem culpabili, decă tipograful mai uită câte un cuvînt, ba decă drăcosul de culegător ori corector une-ori ne chiar și corege, p. e. în loc de: *gratie, pretios, Don Quijote* (care autor isp. îl posedem și cetirăm în original), mai deunădi tipărind *gracie, precios, Don Quixotte* ș. a.

Ierte-ne dl P., dar nu putem crede, ca espresiunea: „*lupul incinge pe cănele*“ să sune bine românește nici în Țera Oitului, și cu atît mai puțin și în alte părți; concedem însă, că asemeni construcțiuni în Țera Oitului și în vecinătate-i să vor fi auzind din gura și vor fi sunând bine în urechia fraților sași, drept ce fără șovăire le și declarăm de germanismi, apelând ea la marturii la toți scriitorii rom. de pretotinde. Din scrierile acestora, mai vechi și mai nouă, cetirăm bi-nișor de numărăse, dar nu ni s'a tîmplat să dăm dără nici peste cinci construcțiuni ca: „*am călătorit pe Dunărea, am trecut peste Dunărea*“ (N. Ganea, novele), cari încă le-am privit totdeuna au de erori de tipar, au apoi de galicismi.

N'ajută aici nici „aplombul“ dlui P., ci și cu aplomb trebuie dîs: „*înveță pe tinerime, nu pe bătrâni*“, „*Dăcu înaltă pe umiliți și pogoră pe îngâmfăți*“ seu „*pe cei umiliți*“ șel., cum stă mai în toate locurile Scripturii și ale cărților liturgice, nici decum însă: „*pe tinerimea*“, „*pe umilitii și pe îngâmfății*“. Dîcem ce-i drept: „*pe nimene-a*“, însă cu așă numitul sufies oțios, dar și: „*pe nime și pe nimene-le-a*“; dîcem „*pe dînsul*“, fiind că acest pronume și altmîntre ađi mai numai articlat se usită; dîcem „*dîmne ține patria și pe împăratul*“, fiind că se subînțelege determinațiunea „nostru“, ca să ținem că în imnul popular stă:

„Dîmne ține și protege
Patria și pe împărat“.

Cu un cuvînt: regula noastră, despre modul construirii propușeiunilor rom. de acusativ cu numele, rămîne neclintită; mai vîrtos că și un gramatic rom. din Țera Bărsei, vecină cu Țera Oitului, tot așă o stabilește (v. Gabr. Muntănu, II 45 f. și g.)

Neacurat e, repetim, că „coordinațiunea adversativă și causală a propușeiunilor trebuie să fie numai de câte două membre, adeca să conste numai din câte două propușeiuni simple“ (p. 133.) P. e. „*seu implinesci*, ci

lucrul acesta și facem tocmeală, seu nu-l implinesci și ne lăsăm de țerg“, aici sînt cei drept numai două membre adversative, dar așă ni se pare că putem destinge propușeiuni simple mai multe de două.

Contrađicem și în privința interpuncțiunilor teoriei dlui P. (p. 161 § 111) și susținem de nou, că „nu toate semnele de interpuncțiune areță și tonul, în care se pronunție anumite feluri de propușeiuni“. Chiar ca noi înțelege lucrul și Heyse, când în locul citat de dl P. dîce: „*Diese Satzzeichen sind theils Satztheilzeichen, theils zugleich Satztonzeichen*“, la din contra ar fi dîs: „*Diese Satzzeichen sind Satztheilzeichen und Satztonzeichen zugleich*“. Și că Heyse nu se pôte în est punct interpretă altmîntre, se vede dintr'un alt loc al lui și mai lămurit și peremptor (Deutsche Schulgramm. ed. 18 Hannover 1854, pag. 460), care loc sună: „*Die Interpunctionszeichen, welche nur dazu dienen, die Sätze von einander zu trennen und deren innere grammatische Gliederung anzudeuten, namentlich Punkt, Komma, Semicolon, Kolon, nennen wir Satztheilzeichen. Nur zwei, das Frage- und Ausrufungszeichen, deuten zugleich den Ton an, in welchem gewisse Satzarten gesprochen werden, und können daher Satztonzeichen genannt werden*“. Aici nu mai incape vre-o îndoielă.

Prepusețiunea *dupre* dela fr. d'auprès o deduce și Gabr. Muntănu și alții. Apoi ce exemple i mai trebuie dlui autor spre documentarea aceleia, că prepusețiunile *intre, pre și de-asupra* nu pră răspund la întrebarea: încătrău? ci la întrebarea: unde? și respective: pe unde? Ieră pe *spre* dela lat. *super* îl deduc Țipariu, Muntănu, Circa; Cihac îl deduce odată, cu Diez împreună, dela *ex-per*, de altă-dată dela *super* (I sub v. sprăncenă); Schuchardt consimte cu deducerea dela *super* pe lângă ore-care combinațiune cu *ex-per* în acel înțeles, că geniul limbei a simțit pôte în a 2 silabă din *su-per* pe *per*, și a început a intonă *supér*, românește *spre* (v. Hașdeu Cuv. d. bētr. t. I supl. pag. XXVI.) Nimenui nu i-a venit dară și anevoie credem să-i vină în minte, a deduce pe *spre* din *in-pre* seu *is-pre* din Țera Oitului, care ultim mai mult decât probabil e desul *in-spre* din România.

Peste alte câteva minuțiosități ale răspunsului — bună-ora, că de ce dîcem „une părți“ și nu „unele părți“? (răspuns: pentru că se dîcea la cei bătrani ai noștri, se dîce pe alocurea chiar și ađi, și va fi dîcînd chiar dl P. „une-ori“ nu „unele ori“, ș. a.) — cum și peste câteva contra-observări, parte esplicative parte totodată concesive, ale dlui autor trecem, pentru a se câștigă din timp și spațiu. Ne închiăm replica, ultimul cuvînt din parte-ne în afacerea de față, cu sincera declarațiune, că din recenziunea noastră susținem cu totă inima și cu convicțiunea și părțile favoritoare dlui P. și gramaticii dsale.

Dr. Grigoriu Silași.

Portretele composit.

Francis Galton, membru al societății regale de științe din Londra, a scos la modă în Englitera niște fotografii seu desenuri curioase, pe cari le numește „portrete composit“ și cari s'ar mai puté numi încă, cum le dîce fiziologul Huxley, „portrete generice“. Ideia care a condus pe savantul engles la producția acestor desenuri este de sigur foarte originală. Galton și-a propus, nu să obțină portretul unui individ, ci un portret, care, fără să represinte pe cineva anume, să aibă o asemănare vedită cu un numer mare de persoane din același tip. Nu este chipul lui Paul, al lui Ion, seu al lui Petre; și cu toate astea, lucru straniu privind ațintit portretul, găsești și pe Petre și pe Ion

și pe Pavel. Mai exact, un portret generic este ficsarea materială a deosebitelor impresii produse asupra creierului de către mai multe imagini elementare.

Câteva exemple vor explica mai bine ideea lui Galton. Toți călătorii cari au umblat prin țări depărtate au fost frapați de asemănarea surprinzătoare ce există la întâia vedere între deosebiții indiviđi din partea locului. Toți Indienii se sernău când i veđi întâi. Tipurile diferă într'atata de acelea pe care le vedem de obicei, încât impresiile noastre te opresc la generalitatea totală a liniilor; trebuie ore-care timp pentru a începe să pcurndem amănuntele individuale. Tot așa și Indienii confundă foarte lesne doi străini de aceeași rasă. Evident că este pentru fie-care tip o caracteristică proprie a rasei. Englesii sernău toți căci toți au trăsuri comune; foarte rar un Engles va fi luat drept un Spaniol, ori un Francez drept un German. Apoi, este un lucru cunoscut de totă lumea, că membrii aceleiași familii au în totalitatea trásurilor și infățișărilor lor ceva greu de definit, dar care, cu toate deosebirile de vârstă și de sex, se vede cât de color; acesta e într'un cuvânt „aerul familiei“.

Caracteristicile, destul de misterioase de amintiri, ale rasei și ale familiei sunt foarte reale și nu scapă simțurilor noastre.

Le avem în spiritul nostru și le păstrăm în memorie neconșciut.

Eră dar întrebare, decă ele nu s'ar pute pune în relico și ficsă așa încât să procure o imagine generică infățișând în bloc pe toate individele aceluiași tip, seu mai bine dicend, tipul însuși. Francis Galton a ajuns la acest scop printr'un procedeu foarte simplu și foarte logic care se poate explica pe scurt.

Să ne inchipuim că e vorba să ficsăm prin desen tipul normand. Trebuiesc mai întâi mai multe fotografii de Normanđi infățișați toți, bine înțeles, în aceeași poziție și drept cu fața. Portretele se reduc la aceleși dimensiuni rămăind depărtarea dintre ochi aceeași pentru toate. Aceste fotografii se pun apoi una peste alta ca niște cărți de joc, chip la chip, ochi la ochi și așa mai departe. Cu cât tencul de portrete va fi mai numeros, cu atât tipul va fi mai pronunțat.

Tencul de portrete este astfel așezat în fața unui aparat fotografic. Se descopere obiectivul. Ântăiul portret impresionează placa sensibilă. Când s'a obținut imaginea, se trage repede ântăiul portret. Acel de desubt se desineză la rëndul lui pe placă, și noua imagine se pune peste cea dintăi. Asemenea cu al treilea portret, cu al patrulea și așa mai încolo, până la desevșirea colecției. Astfel în același punct al plăcii va fi o suprapunere a tuturor portretelor fotografiate, adeca un singur portret care rezultă din totă seria modelelor.

S'ar crede că cu chipul acesta capetă cineva un desens inform, o curată mășgălitură; dar nu-i așa. După ce placa fotografică este tratată cu procedurile ordinare, se vede apărënd un portret foarte distinct, cu trăsuri definite, care face plăcere ochilor. În adevăr rezultatul acestor întipăriri fotografice multiple este că se întăresc trásurile cari sunt comune diferiților indiviđi, și prin contrast se lasă în umbră tot ce-i individual. Liniile cari s'au repetat mai puțin, d'abiă au lăsat urme; cele cari au revenit mai adesea, au produs fireșce întipăriri mai accentuate. În definitiv se capetă trásurile dominante, caracteristica grupului, portretul tipic seu generic. Acest portret, în cazul cu fotografiile de normanđi, sernău tuturor acestor fotografii, și cu toate astea nu e portretul nici uneia privită în parte. E de ajuns însă să-ți arunci ochii spre a spune sigur; ęsta e un normand, tocmai cum ai dice: ęsta este un engles, ori ęsta e un turc.

În producerea acestor portrete se poate merge și mai departe și aręta că chiar cu imagini foarte disperate, este ușor de a da niște produsuri cari fac multă plăcere ochilor. Astfel, fără să se turbure imaginea definitivă, se pot asocia bărbați, femei bętrăni, și copii. Barba, favoritele, pęral capului, crețucile chipului formează pe portretul composit numai o umbră ușoră, care nu schimbă aspectul general. Decă prin suprapunerea fotografică se grupează astfel toți membrii unei familii, dela bun până la nepoți, se produce o imagine în adevăr curioasă, în care se găsșce cu totul accentuat „aerul familiei“, ce nu-l patem deșo de și-l găsșim și la bętrân și la copil. Portretul composit infățișă aici intru câțva imaginea fidelă a unei generații întregi.

Nu e anume chipul nici unuia, și cu toate astea este chipul tuturor. Caracteristica generală, totalitatea trásurilor este atât de frapantă, în cât s'ar pute scrie în josul portretului numele familiei.

Galton a făcut din sistemul seu de portrete composit o aplicare foarte ciudată; adeca așa numitul portret composit de prevedere al copiilor cari au să se nască dintr'o căsătorie. Galton ia mai întâi portretele tatălui și mamei; sub ele pune apoi la rënd portretele celorlalti copii decă mai sunt și alții, apoi asemenea pe ale ascendenților, unchilor mătușilor șel. portretele, reduse la aceleși dimensiuni precum am đis, sunt puse dinaintea obiectivului. Atât numai că aici timpul de pozare a portretelor unchilor și mătușilor, bunicului și bunichi este redus. Tatăl, mama, și copiii ceilalti posesă de patru ori mai mult de cât celelalte portrete, din cauza afinității, adeca a apropiării de rudenie cu acela al cărui portret se cere. Portretul composit ce rezultă din acesia încercare este tocmai portretul fidel al copilului ce se va nașce, nu se poate însă spune pentru care epocă a existenței lui. Ori și cum experiența este lesne de făcut, și ar fi ininteresant de constatat, decă în adevăr va veni pentru acel subiect o vârstă, în care asemnarea lui cu un portret composit să devie isbitore: ar trebui pentru acęsta un șir de observații asupra raporturilor ce există între trásurile subiectului, la o vârstă ore-care, cu cele arętate la părinți în momentul când s'a făcut portretul. Ietă un câmp mare și întins pentru o desvoltare de studii psihologice. În ori ce cas, este evident ori lesne de înțeles, că portretul composit va face șgomot și ajungënd la modă, va deveni un fel de proroc în țera sa.

Nu-i de prisos s'adăugăm în privința acęsta, pentru a înlătură ori-ce suprinde, o explicație ce poate fi de folos. Fie vorba de o rasă, ori numai de o familie, portretul composit pare mai frumos decăt fie-care portret dintre modelurile lui. El infrumusețșază individul, adeca prin acea că suprimă neregularitățile individuale. Decă e însă vorba de o rasă cu totul deosebită de a noastră și care ne pare nouă urită, atunci tipul se accentuează și mai mult, ca uritenie în portretul ce rezultă; astfel este cazul pentru unele seminții ale Africei.

Galton s'a servit încă cu metoda sa pentru a reconstitui portrete de personajie istorice, de pe diferite desenuri, ori de pe medalii. Trásurile comune se accentuează lăsând de o parte inesactitățile artistului, și astfel se poate judecă mai bine tipul figurei istorice. Astfel, Galton a obținut portretul lui Alesandru cel mare, al lui Antioch, regele Siriei, al lui Demetrie Poliorcet și al Cleopatrei regina Egiptului, eră mai mult de cât și-ar pute închipui cineva după profilul și portretele ei elementare. Galton a reconstruit asemenea și portretul lui Neron. A combinat cinci deosebite chipuri grecești și șese romane; portretul composit al împęratului roman produce un tip de o frumusețe minunată.

Cronică bucareșcă.

22 novembre (4 decembrie).

(„Făta dela Cozia“. — Cel mai amabil dintre oameni. — Concerte. — „Vornicul Bucioic“.)

Evenimentul de căpetenie al săptămânii e premiarea piesei „Făta dela Cozia“, dramă istorică în versuri de Iuliu I. Roșca. Știți că sînt patru luni de când direcțiunea generală a teatrelor a publicat un concurs pentru ziua de 31 octombrie, hotărînd două premii pentru cele mai bune piese de teatru. Luni sêra (15/27 noiembrie) comisiunea însărcinată cu examinarea operelor prezentate la concurs și compusă, pe lângă membrii comitetului teatral și din Dd. V. Alexandri și Titu Maiorescu, membri ai Academiei române, au sfîrșit cu judecarea lor.

Resultatul a fost, că eliminându-se trei din piesele prezentate și anume: „Radu III cel frumos“, „Despina“ și „Nastasia Hodorog“, ele fiind deja cunoscute publicului „din cele 15 piese remase, comisiunea, după cetirea lor în mai multe ședințe consecutive, nu a găsit de cât una care sê aibă destulă valoare literară pentru a merita o distincțiune.

„Acêsta este „Făta dela Cozia“ dramă istorică națională în 5 acte și în versuri.

„În urma acêstei păreri, comisiunea a deschis plicul cu moto piesei și a aflat numele autorului Iuliu I. Roșca.

„Prin urmare comisiunea decide:

„I-o. Se dă premiul de 1000 lei nului dlui Iuliu I. Roșca pentru drama „Făta dela Cozia“.

„II-o. Pentru celalalt premiu se va publică un nou concurs“.

Am citat pentru că me sînt foarte incurcat trebuind sê vorbesc de cel mai bun al meu prieten, de *alter ego* al meu. Astfel fiind, cred că-mi veți ierta că am citat, și-mi veți permite sê mai citez încă.

Iecă ce citesc în diarul „Telegraful“ de ieri:

„Mercuri sêra, 17/29 curent „Făta dela Cozia“ a fost citită într'o serată literară la dl Maiorescu, de cătră ênsuși dl Maiorescu, înaintea unei adunări foarte numeroase. Putem cită numele dlor Th. Rosetti, colonel Candiano-Popescu, dr. Kremnitz, Slavici, Eminescu etc., dōmna și dra Maiorescu, dōmna Kremnitz, ** dra Rosetti etc.

„Dl Roșca, invitat de cătră dl Maiorescu, eră de față.

„Cetirea operei a produs o impresiune foarte plăcută asupra auditorului. Totă lumea a ramas mulțămîtă. Versificarea și limba au fost găsite corecte“.

*

Și pentru că vorbim de dl Maiorescu, trebuie sê ve spun, că Vineri sêra am avut plăcere sê-l aud cetindu-ne două poezii inedite, cele mai noi producțiuni ale bardului dela Mirceșei: „Vine ierna“ și „Isvorul“, destinate pentru „Almanachul Junimei“ din Viena. Cum vedeți, e de prisos sê ve mai vorbesc despre ele, de ore-ce în curênd vom avê plăcerea sê le cetim cu

* Veți Procesul-Verbal al comitetului teatrului reg. la nr. 651 din 1882. (Monitorul oficial al României, nr. 190 și 191.)

** Autōrea „Monograffei Reginei“ și ilustra traducetōre a unei frumoșe colecțiuni de basme române în limba germână.

toții în „Almanachul Junimii“. Destul sê ve spun, că eșind sê viu spre casă, de unde cu câteva cêsuri mai nainte ploă de foc, noroiul devenise poleiu, ier viscolul rotia în spațiu fulgii de nea pe cari un cer de plumb i cernia cu furie.

Ce nôpte de urgie, după o sêră așa de plăcută ca aceea pe care o petrecusem în casa ospitalieră a Mezenatului român! Oh! cineva se simte atât de bine în sinul nobilei familie Maiorescu, în cât e peste putință sê nu recunoscă, că aci e ca în sinul lui Avram. Amabilitatea, bună-voința care-l caracterisă, esplică numeroșele simpatii al căror obiect e autorul „Criticilor“, chiar din partea adversarilor sei politici și nu știu pe nici unul din cei ce au onōrea de a-l cunoșce, care sê nu aștepte cu nerăbdare sosirea dîlelor de Mercuri, când sê mai stringă mîna cordială a acelu ce singur posede acel dar farmecător de a ne procură câteva cêsuri dulci de petrecere literară, de a împreună ce-i frumos cu ce-i folositor, de a mulțămi și de a încântă pe toți.

*

Ieri diminêță am audît cel dintăiu zing-zang al sanielor, cari în acest moment alunecă ușore pe stradele nămețite ale orașului nostru. Cine nu se va sâniă în prima zi de iernă, va fi prins de friguri tōtă vêra, se dice pe la noi. De-aceea toți se grăbesc a se băga în paltōne și cogiōce, și infundându-se într'o sanie, sê facă „un tur la șosea“.

„Vine ierna“ dice poetul, dar *ierna a venit* dicem noi, și odată cu ea a venit și concertele cu concertistele și concertistii lor. Astfel Marți sêra, la Teatrul Național, a avut loc cel dintăiu, dat de d. Terschak care se intitulêză de rege al flautului, și care, făr' a fi rege al flautului, după cum dice un cronicar, a cântat destul de bine și a obținut destul succes, pentru a se hotărî sê ne mai dea un al doilea concert pentru mâne sêră.

În sala „Ateneului“, încă ni s'a dat un concert asêră, în beneficiul artistului „Romeo Ratti“, care se află bolnav și aproape lipsit cu totul de mijlōce. Eroina serei a fost dra Mausour, dela opera italiana, gingașa Rosină din „Bărbierul de Sevilla“. Dsa ne-a cântat o romanță din „Guillaume Tell“ de Rossini și aria lui Cherubin din „Nozze di Figaro“. Scopul pentru care s'a dat acest concert eră din cele mai nobile, și ca atare publicul s'a grăbit a-l susținê prin prezența sa. Astfel auditorii erau în număr destul de mare, și cea mai mare parte aparținea secsului frumos.

La 10 ore concertul fiind terminat, trecui la teatrul Național unde se jucă „Vornicul Bucioic“, cea mai bună dintre dramele dlui V. A. Urechia. Acêsta piesă s'a jucat pentru prima ôră în Bucureșci, la 28 Martiu 1867 și a obținut un succes strălucit. Asêră însă n'a fost tot așa; entusiasmul cel mai rece, decă astfel fiind se mai pôte numi entusiasm, a domnit în tot timpul represintațiunii, care devenise obositōre prin escesiva lungime a dialogurilor. Asta întăreșce și mai mult ceea ce diceam într'o cronică precedentă, că adeva: succesele din alte vremi, mor cu acele vremi.

În adevêr, „Vornicul Bucioic“ a făcut epocă acum cinci-spre-dece ani! Ađi însă, se vede că nici dl Urechia nici Vornicul Bucioic, nu mai sînt la modă, ceea ce ne face sê credem, că fie-care epocă își are scriitorii ei sêu fie-care scriitor epoca sa.

Aci e locul sê fac o mențiune despre ignoranța criticilor noștri de diare. Unul dintr'ênsii, anunciând representațiunea „Vornicul Bucioic“, se măguliă de succesul enorm ce va obținê (sic) cu noile elemente din cari se compune societatea artiștilor teatrului Național. Dar sêrmanul critic nu știe, în necunoștința lui, că „Vornicul Bucioic“ a fost jucat, acum cinci-spre-dece

ani, de d. St. Velescu, singurul adevărat artist pe care l'am avut și care spre cea mai mare nenorocire pentru arta dramatică română a schimbat de mult teatrul pe un institut; că dl C. Dimitriad, care a părăsit de câțiva ani scena interpretă rolul lui Gaspar Grațian domnul Moldovei; că dna R. Stavrescu era în florea vârstei și-a talentului ei când jucă pe Irina; că Dragulici și Romanescu trăiau!

O, critici! cercetați, cumpăniți mai înainte d'a scrie ceva!

A. C. Șor.

Cale ferată prin St. Gotthard.

— Veți ilustrațunea de pe pagina 577. —

Una din lucrările de frunte ale secolului nostru este de signr și calea ferată, care legă Italia cu Germania și care trece sub muntele St. Gotthard. Opt ani de zile s'a lucrat la acest tunel gigantic; inginerul care a condus lucrarea, Louis Favre, a murit înainte d'a se termina opera, dar planul seu a isbutit și astăzi locomotivul șueră prin tunelul cel mare.

E de prisos să vorbim de importanța acestei căi ferate mai ales din punct de vedere comercial. Însemnăm numai, că deschiderea s'a făcut la 2 jan. an. c.

Se înțelege, că acesta linie totodată e una din cele mai romantice și pitorești. Un astfel de punct înfățișeză și ilustrațunea din numărul acesta.

I. H.

E e h o.

Într'un salon se vorbește despre căsătorie.

Erau de față trei văduve.

— În sfârșit, dnelor. — ȋice stăpâna casei, — o să ve măritați din nou.

— Oh! eu, — ȋice una, — am fost fericită pentru întâia dată; pot să mai fiu și deci me voi mărita din nou.

— Eu, — răspunde cealaltă, — am fost nefericită în prima încercare; am dar sorți de fericire pentru a doua, deci me voi mărita.

Singură cea d'a treia, de două ori văduvă, nu răspunde nimic, dar gândia în sine:

— Am fost fericită în prima căsătorie și nefericită în a doua; trebuie să mai încerc, deci me voi mărita din nou.

*

Sala Bossel în București.

O debutantă vorbește cu o actriță mai... esperimentată.

— Curios lucru, — ȋice cea dintăiu. Toți... amicii mei sânt oameni însurați. Unde s'o fi ducând ore flăcării?...

— Prôsto! La nevestele amicilor tei!

*

Un răspuns zăpăcit.

Un burghes din Paris, care doria foarte mult să facă cunoștința lui Victor Hugo, este presintat marelui poet.

Uimit, încureat, bietul om se turbură și nu putu îngână de cât acesta frasă:

— Oh! de mult cunosc pe domnu... din vedere.

*

X. a primit o palmă.

Prietenii sei vin la densusul.

— Ce o să faci?

— Nimic.

— Cum! nu te vei bate?

— Nu.

— O să treci de laș!

— Puțin imi pasă. Duelul imi pare un ce absurd.

Atunci unul din martori:

— Cel puțin are curagiu.

— Ce fel de curagiu! — ȋise un altul.

— Curagiul păreri sale.

Literatura și arte.

Almanachul „României Jună“. Comitetul societății academice „România Jună“ are onore a aduce la cunoștința onoratului public român, că în curând va apăre Almanachul seu, care pe lângă mai multe scrieri ale celor mai iluștri literați români, va conține și o alegorie de augusta noastră scriitoare Carmen Sylva. Apelăm la marimimosul sprigin al publicului român, căci venitul curat al acestei publicații este menit pentru „România Jună“. În curând vom ave onore a trimite listele de abonament. Viena, în 6 decembre 1882. Pentru comitet: *Popasu* president. *I. T. Mera* secretar.

Edițiune nouă din Petru Maior. Societatea „Petru Maior“ a tinerimei române din Budapesta publică invitare de prenumerațiune la „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia“ de Petru Maior. Din istoria lui Petru Maior pânăacuma au apărut două edițiuni, amândouă cu litere chirilice, cea din urmă la 1834, din cari nu se mai află de vândare esemplare. Societatea „Petru Maior“, care poartă numele fericitului istoric, s'a cređut datore să pună sub tipariu a treia edițiune, cu litere latine. Lucrarea va cuprinde cam 20 de côle în octav și va apăre cătră finele lui aprilie viitor. Prețul unui esemplar broșurat va fi 1 fl. 50 cr., legat frumos 2 fl. Bani de prenumerațiune sânt a se trimite curatorului Societății, Ilustr. Sale dlui Ioan cav. de Puscariu, jude la inalta curte din Budapesta, sugărut nr. 78.

Călındar glumeț. A eșit de sub tipariu: „*Cataltihul Dracului*“, călındar glumeț pe anul 1883 pentru omeni serioși compus de Un drăculeț cu pērul creț“. Acest călındar, cu cuprins de 5 côle, afară de partea calendaristică, conține o mulțime de istorii glumețe, menunțușuri vesele, poesii amuzante, anecdote și 25 de ilustrațiuni umoristice. Prețul unui esemplar e 40 cr. Se află de vândare la administrațiunea „Familiei“ în Oradea-mare. Pe poștă mai puține decât 5 esemplare nu se trāmit. Colectanții primesc dela 10 esemplare unul, al 11-le, gratuit.

Alesandru cel Bun. Dni Emile Picot și George Bengescu au publicat un capitol din istoria Moldovei: „Alesandru cel Bun“ (Viena, A. Holzhausen). Acest capitel face parte dintr'o istorie proiectată de autori și care se va întinde dela epoca constituirii principatului moldovenesc și până la sfârșitul secolului XV. Broșura este dedicată dlui Dimitrie Sturdza, membru al Academiei și ministru al afacerilor străine din România. Autorii, în cele 100 de pagini consacrate lui Alesandru cel Bun și timpul seu, și-au împărțit lucrarea în două părți: în cea dintăiu (1-29) ne dau istoria domniei bătrânului principe al Moldovei; în a doua (29-99), istoria instituțiilor, organizațiunii eclesiastice, civile și politice dela începutul secolului XV.

Studii economice de Alesandru D. Xenopol. doctor în drept și în filosofie, a eșit de sub tipar în editura librăriei S. Samitea din Craiova. De vândare la librăria Samitea, precum și la tôte librăriile din țeră, cu prețul de 2 lei 50 bani.

Vademecum Anatomic cuprindēnd 6 table: Osteologia, Miologia, Artrologia, Angeiologia și Splachneologia. Divisiunile și sub divisiunile tuturor acestora, de

dr. C. Stăucenu, a eșit la București. Prețul 10 lei. Pentru studenți 5.

„Pascal Fargeau“, dramă într'un act, tradusă de V. G. Morțun, a eșit la Roman, tipografia George I. Cubelca.

Broșure. La București au apărut: „Despre împuscarea osândiților și arestațiilor fugari“, de dl C. A. Fliti; — „Raportul secțiunii comerciale a Congresului Economic“ de dl I. G. Bibicescu; — „Două cestiuni constituționale“ de dl G. E. Bogdan.

Diare nouă: „Panteonul“ revistă literară la București, ese în două săptămâni odată, redactor dl V. D. Păun; „Lampa“, diar politic la Târgoviște, odată pe săptămână; „Vocea Română“, organ literar în Craiova, a reapărut.

C e e n o u ?

Hymen. Dl Simeon Sabou, cleric absolut al diecei aradane, la 24 nov. s-a încredințat de soție pe domnișora Rosalia Lazar, fiica cetățenului Ioan Lazar din Beiuș. — Dl Ioan Joldea, învățător în Hălmagiu, la 26 nov. s-a serbat cununia cu domnișora Iuliana Țapoș din Arad.

O operațiune norocoasă. Dl dr. George Vuia, medic în Arad și colaboratorul foii noastre, a reușit să opereze cu succes complet un ochiu de 7 ani orbit. Pacientul George Ștefanescu, cantor al capelei române din Mehadia, înainte de 7 ani perduse vederea ochiului drept, iar în vârstă de 7 ani și a celui stâng. Nenorocitul veni apoi la Arad, unde dl dr. Vuia îl operă și succesul fu strălucit. El se rentorse plin de fericire.

Congres de gimnastică. Dl Mocean, cunoscutul gimnastic din București, propune în „Românul“, ca toți cei cari se interesează de gimnastică, de acest element indispensabil al culturii naționale, să se întâlnească anul viitor la București, dela 22 până la 25 iunie, să se vedă, să se cunoască și să arete tot ce pot și românii în scrimă, tir, gimnastică, danțuri etc.

Statua lui Ștefan cel Mare e arangiată deja, și în curând se va face inaugurarea ei. Repetăm, serie „Curierul Balasan“, și cu acesta ocaziune cererea care am mai făcut-o deja, a se așeză o parte din trofeele luate în ultimul resbel lângă statura lui Ștefan, pentru a aminti în acelaș timp gloria trecută și cea presintă a țării noastre. Cererea noastră fiind justă din orice punct de vedere, sperăm, că se va lua în considerațiune și că va fi satisfăcută.

Crucea lui Șerban Cantacuzino. „Românul“ află, că crucea lăsată de Șerban Cantacuzino, Voivodul Țării românești, în amintirea ajutorului dat Vieneșilor la asediul Vienei, cruce care se perduse, a fost în fine regăsită în apropiere de Viena, lângă satul Atzgersdorf.

Ornamentele cusăturilor. Dl P. S. Aurelian, ministru al instrucțiunii publice în România, a instituit o comisiune pentru publicarea desemnurilor de pe costumele naționale. Comisiunea se compune din dnii: D. Sturdza ca președinte, Th. Aman și Gr. N. Mano, cari în unire cu directorul muzeului Național de antichități, va procede la adunarea și clasarea desemnelor după costumele naționale, covorele și pânzăturile colecționate deja în muzeul național. Dl Socec a oferit chromo-litografia pe socotela sa.

✓ **Dl dr. Ioan Exle**, avocat din Viena, binevoind să dăruiească ministerului instrucțiunii publice române pentru înăvuierea colecțiilor statului, o sumă importantă de documente române, provenind în cea mai

mare parte din Bucovina, ministerul își ține de împetioasă datorie, să exprime în publicitate mulțumirile sale cele mai depline dlui dr. Exle, pentru prețiosul seu dar.

Necrolôge. August Horsaia, avocat și notar public în Sighișoara, a repausat la 2 dec. în Budapesta, în etate de 42 ani. Adormitul în Domnul a fost unul din cei mai distinși membrii ai generațiunii din care făcea parte; cu talent și cu caracter de model, dânsul s-a câștigat încă de tiner iubirea și stima tuturor celor ce l-au cunoscut. Terminând gimnasiul la Blaș, a studiat legile la universitatea din Budapesta, și făcând censura de avocat, la 1875 fu numit notar public, când apoi se și însură. El a luat parte la toate mișcămintele naționale; ca delegat al tinerimei române din Budapesta, s-a redicat graiul și în adunarea dela Mercuria; a lucrat și pe terenul diaristiceii, ca colaborator la „Concordia“ și mai apoi la „Federațiune“, al cărei suflet a fost dimpreună cu Ion Porutiu; dânsul a scris și articolul, pentru care redactorul răspundător dl Alexandru Roman a fost condamnat la închisoare. Mărtea lui este o pierdere simțită. Anunțul de doliu al familiei jelitore sună astfel: Subscriși cu inimă frântă de durere facem cunoscut consăngenilor, amicilor și cunoșcuților, cumcă August Horsaia, avocat și notar public regesc în Sighișoara, în urmarea unei paralizii de creri la 2 decembrie 1882 demineta la 4 ore, în anul 42 al vieții sale, al 7-le al fericitei sale căsătorii, și-a dat nobilul seu suflet în mâinile Creatoriului. Înormântarea se va face după ritul bisericeii gr. cath., la 6 decembrie 1882, la 3 ore d. m. din biserica gr. cat. din Sibiiu. Fie-i țărina ușoră și memoria binecuvântată. Elena Horsaia, nasc. Moldovan, soție. Ioane Hentesiu ases. consist. și paroc gr. or. în Oena-Sibiului că unchiu, cu familia: Ioan, Maria, Elia, Paraschiva măr. I. Duma, not. în Orlat, Isaia și Gedeon. Alexandru Roman, prof. univ. și dep. cu soția sa Leontina Balomirian. Iosif Roman, avocat, cu fiica sa Veturia, mărîtată dr. I. Neagoe. Antoniu Schiau fisc. reg. cu soția sa Constanța nasc. de Dunca, veri. Elena Fabian, nasc. Hentesiu, mătușe, Georgiu Horsaia cu soția sa. Meliton Horsaia, cu soția sa. Elia Horsaia, frați. Ana Coman, nasc. Horsaia soră. Maria Loy, nasc. Neagoe, verișoră. — *Augusta Belu*, soția dlui Toma Belu, oficiant r. de telegrafie în Timișoara, a încetat din viață la 28 nov. în etate de 34 ani, lăsând în doliu o familie numeroasă.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sərbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminecă	28	10	Cuv. Ștef. cel nou.	7 55	3 50
Luni	29	11	M. Paramon.	7 56	3 50
Mărți	30	12	† S. Ap. Andrei.	7 57	3 50
Mercuri	1	13	Pror. Naum.	7 58	3 50
Joi	2	14	Pror. Avacum.	7 59	3 50
Vineri	3	15	Pror. Sofronie.	8 —	3 50
Sâmbetă	4	16	† M. Barbara.	8 1	3 50

La numărul acesta se alătură: invitarea de prenumerațiune la „Istoria“ lui Petru Maior rețiparită de Societatea „Petru Maior“ a tinerimei române din Budapesta.

Proprietar, redactor răspundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.